Prošlo je više od sedam ipo vekova od života Svetoga Save, ali mi ga i danas slavimo, ne radi pomena i uspomene. Slavimo ga kao živog prosvetitelja srpskog naroda i njegove kulture, duhovnosti, književnosti, umetnosti. Žrtvujuci sebe, Sveti Sava je udario temelj vere pravoslavne i tako postao duhovni izvor njegove snage, vere i nadanja.

On ima ulogu začetnika osamostaljene srpske književnosti trinaestog veka, kao najmlađi sin velikog župana Stefana Nemanje, tvorac i prvi arhiepiskop samostalne srpske crkve. Još kao mladić Rastko on je napustio upravu Humskom oblašću, verovatno 1191. Rasu je primio u Starom Rusiku, a zamonašen je u Vatopedu, gde je 1197. godine dočekao oca, tada već monaha i shimonaha Simeona. Sa očevim autoritetom i duhovnim ugledom što ga je sam za kratko vreme stekao na Atosu, Sava je u nameri da zasnuje srpsku obitelj u Svetoj Gori tražio i dobio od vizantijskog cara Aleksija III Anđela (1195-1203) u Carigradu 1198. godine zlatopečatni sigilij, a nešto kasnije i hrisovulju kojom se zapusteli manastir Hilandar stavlja pod upravu Simeona i Save kao potpuno samoupravni, nezavisni manastir. U Svetu Goru je Sava otišao već pismen i formiran na delima ranohrišćanske, vizantijske i staroslovenske književnosti. Njegov odnos prema književnosti ogleda se i u manastirskim ustavima (tipicima) koje je pisao, gde je čitanju knjiga i biblioteci dato važno mesto u duhovnom životu monaha, a možda još više - u sastavu prvih srpskih biblioteka. Prva su Savina dela posvećena isposničkom i manastirskom životu: Karejski tipik i Hilandarski tipik www.maturski.com. Tu dolaze do svetla osobine Savinoga jezika i stila, pogotovu u onim paragrafima koji su njegova posebna interpretacija ili njegov samostalni dodatak. U Savinoj interpretaciji i naročito u njegovim dodacima dobija svežinu darovite ekspresivnosti i obogaćenog jezika. Još jedno delo, konačno sastavljeno tek po povratku Savinom u Studenicu oko 1207. godine., Služba svetom Simeonu, po svima svojim poetskim obeležjima u vizantijskoj tradiciji, pravi je početak srpskog pesništva, u kome će se bogatom topikom i stilom vizantijske himnografije odnegovati sopstveni pesnički jezik srpske literature srednjeg veka. Smisao za organizovanje manastirskog i liturgijskog života govori bez dvoumljenja o Savinom širokom poznavanju liturgijske i monaške književnosti u grčkim tipicima i naročito velikim himnografskim zbornicima

Posle smrti Simeonove 1199. godine Sava je boravio jedno vreme u obnovljenom Hilandaru, a 1204. godine se vratio u Srbiju sa očevim moštima kako bi izmirio braću Stefana i Vukana i ostao u Studenici kao arhimandrit sve do 1217. U Nikeji 1219. godine dobija čin arhiepiskopa i status autokefalnosti za srpsku crkvu. Organizaciju srpske crkve izveo odmah po povratku iz Nikeje i Soluna. Međutim, sukob sa ohridskom arhiepiskopijom povodom dobijanja autokefalnosti u Nikeji, iste godine, nije dobio težinu raskola; prevaziđen je širokom diplomatskom akcijom Svetog Save na međunarodnom crkvenom planu - na putovanjima Savinim u Svetu zemlju i posetama istočnim patrijaršijama. Pravno uređenje srpske crkve je konstituisano zbornikom nove, samostalne Savine kompilacije, Nomokanonom ili Krmčijom. Ovom kodifikacijom vizantijskog prava Srbija već na početku XIII veka dobija kodeks čvrstoga pravnog poretka i postaje pravna država, u koju je ugrađeno bogato nasleđe grčko-rimskog prava. Tada i srpska književnost dobija onu svoju sadržinu koja će je učiniti ravnopravnim i aktivnim učesnikom u književnom životu pravoslavnog slovenskog sveta. Sveti Sava je na taj način više no bilo čim drugim učinio Srbiju zemljom evropske i mediteranske civilizacije.

Rastko Nemanjić je umro 14. januara 1235. (ili 1236) godine u Trnovu u Bugarskoj, na povratku sa drugog hodočašća u Svetu zemlju. Uoči toga putovanja, 1234. povukao se sa

arhiepiskopskog prestola u korist svog učenika Arsenija. Mošti Savine, sahranjene najpre u crkvi Četrdeset mučenika u Trnovu, prenete su oko 1237. godine u Mileševu, zadužbinu kralja Vladislava (oko 1234-1243); tu je odmah nastao značajni kult Svetog Save koji će trajati kroz srednji vek i u turskom dobu, i koji neće biti ometen ni spaljivanjem moštiju Savinih 1594.

Zato je on bio i ostao kako slikovito rece Vladika Nikolaj "najvrednija pcela koja je iza sebe ostavila punu kosnicu slatkog meda kojim su se hranila srpska deca do danasnjeg dana". Godine 1841. knez Mihailo Obrenovic je i Zakonom utvrdio obavezu skola da svake godine, 27. januara, slave Sv. Savu kao svoju slavu.